

Beslut

efter kvalitetsgranskning av skolans arbete för
en trygg miljö på nätet, fri från kränkningar, vid
Gullstensskolan F-6 i Gullspångs kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Gullstensskolan F-6 avseende kvaliteten inom skolans främjande och förebyggande arbete för att skapa en trygg miljö på nätet, fri från kränkningar.

De övergripande frågeställningarna är:

1. I vilken utsträckning bedriver skolan ett främjande arbete för att skapa en trygg miljö för eleverna på nätet?
2. I vilken utsträckning bedriver skolan ett förebyggande arbete för att förhindra kränkningar av elever på nätet?

Granskningen genomförs i 30 utvalda verksamheter, i urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Gullstensskolan F-6, i Gullspångs kommun, ingår i denna granskning.

Skolinspektionen besökte Gullstensskolan F-6 den 25 och 26 oktober 2022. Besöket genomfördes av utredarna Joakim Norberg och Anna-Carin Kostic.

Bedömningen av skolans arbete görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp för det granskade området, vilka beskrivs i bilaga 1. I denna bilaga finns också beskrivet hur granskningen har genomförts. Bestämmelser som granskningen utgår ifrån återfinns i bilaga 2. För varje frågeställning bedöms om skolan uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna. Om en skola inte bedöms uppfylla samtliga kvalitetskriterier anger Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs också av skolan.

Beslut:

Skolans arbete för att främja en trygg miljö på nätet

Skolinspektionen bedömer att Gullstensskolan F-6 inte uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna avseende arbete för att främja en trygg miljö på nätet, fri från kränkningar. Därför behöver rektorn:

- Utveckla skolans främjande arbete, så att även miljön på nätet inkluderas och att eleverna involveras i arbetet.

Skolans förebyggande arbete för att förhindra kränkningar av elever på nätet

Skolinspektionen bedömer att Gullstensskolan F-6 inte uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna avseende förebyggande arbete för att förhindra kränkningar på nätet. Därför behöver rektorn:

- Utveckla skolans förebyggande arbete, så att det omfattar även elevernas upplevelse av kränkningar på nätet.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast 2023-06-02 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 3 som bifogas separat) användas.

Redogörelsen skickas till kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2022:3928) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område.

Skolans arbete för att främja en trygg miljö på nätet

Ett systematiskt främjande arbete bidrar till en trygg skolmiljö, såväl den fysiska som den på nätet. I kvalitetskriterierna ingår:

Strukturerat och gemensamt arbete kring ett tryggt klimat på nätet

Rektorn och skolans personal arbetar målinriktat för att främja ett tryggt och positivt klimat för skolans elever på nätet. Arbetet omfattar alla elever och sker kontinuerligt både under och mellan lektionerna. Rektorn och skolans personal skapar tillitsfulla relationer så att eleverna vill berätta om sin vardag på nätet och eventuella upplevda kränkningar. Rektorn och skolans personal ger både flickor och pojkar möjlighet att medverka och påverka arbetet för att bidra till en trygg miljö för eleverna på nätet. Rektorn och skolans personal ser till att det främjande arbetet bygger på aktuell kunskap, samsyn och gemensamt förhållningsätt inom skolan till kränkningar på nätet.

Normer i skolan och på nätet synliggörs och diskuteras

Rektorn och skolans personal synliggör och ifrågasätter under medverkan av eleverna de normer som råder i samhället, på skolan och på nätet. Det språkbruk och den jargong som råder på skolan (bland elever såväl som bland skolans personal) och på nätet uppmärksammas och diskuteras. Rektorn och skolans personal arbetar för att motverka att kränkningar banaliseras och normaliseras.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att Gullstensskolan F-6 inte uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna avseende arbete för att främja en trygg miljö på nätet, fri från kränkningar.

Granskningen visar att skolans personal arbetar målinriktat för att främja trygghet på Gullstensskolan F-6 men att det arbetet främst är inriktat på att skapa en trygg miljö i den fysiska skolan, och att elevernas tillvaro på nätet inte är en del av det främjande arbetet. Eleverna görs inte heller delaktiga. Lärarna genomför ett arbete kring normer i samhället i sin ordinarie undervisning. Däremot diskuteras inte vilka normer som finns på skolan eller hur normer kan påverka kommunikationen på nätet. Personalen arbetar dock för att motverka att kränkningar banaliseras, såväl i den fysiska skolan som på nätet.

Motivering

Strukturerat och gemensamt arbete kring ett tryggt klimat på nätet

Skolans främjande trygghetsarbete omfattar inte miljön på nätet

Vid Skolinspektionens besök beskriver både lärare och rektorn på Gullstensskolan F-6 i intervjuer hur de arbetar målinriktat för att skapa en trygg skolmiljö. De berättar att de nyligen skapat ett trygghetsteam som har i uppgift att arbeta både främjande, förebyggande och åtgärdande. Tidigare har kuratorer och specialpedagoger arbetat med tryggheten på skolan. Trygghetsteamet har tid avsatt för sitt arbete och de har även inplanerade regelbundna möten med elevhälsan. Det framgår av intervjun med trygghetsteamet att man har diskuterat ett gemensamt förhållningssätt kring hur olika situationer ska hanteras och hur personalen på skolan kan arbeta för att eleverna ska vara trygga. Rektorn beskriver vidare att detta arbete sker kontinuerligt och att skolan behöver fortsätta att arbeta med att skapa ett gemensamt förhållningssätt. Lärare berättar att de diskuterar trygghetsarbetet på arbetslagsmöten. Trygghetsteamet berättar att de arbetar främjande i samband med temaarbetet kring Livskunskap, som genomförs i årskurs 5. Kuratorn beskriver även att hen under dessa dagar bland annat går igenom nätvett och då särskilt grooming med eleverna.

Det framgår dock av intervjuerna med såväl lärare och personal som elever att det är tryggheten i skolans fysiska miljö som är föremål för det främjande arbetet. Att eleverna också möter varandra på nätet, och att detta påverkar deras situation i skolan, är inte något som tas upp när personalen planerar det främjande arbetet. Personalen har endast i liten omfattning pratat med eleverna om hur det är på nätet.

Skolans personal arbetar för att skapa tillitsfulla relationer till eleverna

Granskningen visar att skolans personal aktivt arbetar för att alla elever ska känna sig trygga med personalen på skolan, så att de kan vända sig till en vuxen om de mår dåligt eller har upplevt en kränkning i den fysiska skolan eller på nätet. Eleverna uppger i intervjuer att skolans personal är närvarande även på raster, att de är lätta att ta kontakt med och att eleverna blir tagna på allvar när de vänder sig till skolans personal. Elever och personal beskriver också i intervjuer att personalen agerar när det hänt något. Lärare ger exempel på hur de pratar med eleverna och hur de visar för dem att de finns där om någon vill prata och att de bryr sig om dem. Bland annat berättar en lärare att hen kommer lite tidigare till varje lektion för att eleverna ska känna att de kan komma fram och prata.

Det främjande arbetet för trygghet på nätet bygger i låg grad på aktuell kunskap, samsyn och gemensamt förhållningssätt bland personalen

Lärare och personal uppger i intervjuer att de inte har fått någon kompetensutveckling om elevers nätanvändning eller om kränkningar på nätet bland unga. Den kunskap de har varierar därför mellan olika individer och det har

inte förts någon diskussion om hur de på skolan ska förhålla sig till kränkningar på nätet, eller till skolans roll i att främja en trygg miljö på nätet. Både lärare och personal uttrycker att det finns ett behov av kompetensutveckling kring ungas nätanvändning. Det framkommer dock i intervjuerna med lärare att de i sin undervisning berör ungas nätanvändning. Till exempel berättar en lärare i intervjun att hen undervisar om risker på nätet, som exempelvis grooming och att läraren vid det tillfället även pratat med eleverna utifrån "Vem är jag på nätet". Detta är dock sådant som skett på eget initiativ och ingenting som drivits av skolledningen.

Eleverna görs inte delaktiga i det främjande arbetet avseende kränkningar på nätet

Som beskrivits ovan finns forum för personalen på skolan att tillsammans planera det främjande arbetet. Av intervjuerna framgår att eleverna görs delaktiga i det främjande arbetet. Det finns ett fungerande klassråd och elevråd på skolan, med en inarbetad rutin där eleverna tar upp frågor i klassrådet som sedan lyfts vidare till elevrådet. Rektorn berättar exempelvis att eleverna fick vara med och lämna önskemål i samband med att det beslutades om att skolan skulle öppna en fritidsgård. Både personal och elever berättar att eleverna får vara med och påverka vilka ordningsregler som ska gälla. Av elevintervjuerna framgår dock att miljön på nätet sällan lyfts på något av dessa råd eller i något annat forum.

Att synliggöra och diskutera normer i skolan och på nätet

Skolans arbete kring normer omfattar inte skolan och nätet

Vid intervjuer med personal framkommer att normer i samhället diskuteras med eleverna men vilka normer som gäller på skolan eller på nätet synliggörs inte. Av intervjuer med både personal och elever framgår att personalen i viss utsträckning pratat om normer med eleverna i samband med temaarbetet kring "Livskunskap". Det framkommer också att personal kan samtala spontant med eleverna om normer i samband med att de hör att någon elev har en dålig attityd. En lärare berättar vid intervjun att hen har pratat om normer och normbrytande i sin undervisning, men att hen inte pratat med eleverna om vilka normer som finns bland eleverna på skolan. Vilka normer som råder i elevernas miljö på nätet är något som inte diskuterats varken i personalgruppen eller med eleverna, utifrån vad elever, lärare och rektorn uppger i intervjuer.

Personalen arbetar för att motverka att kränkningar banaliseras, såväl i den fysiska skolan som på nätet

Av samtliga intervjuer framgår att det förväntas av både elever och personal på skolan att de har ett vårdat språk. Både elever och personal beskriver att de vuxna på skolan reagerar om någon använder nedsättande ord eller språk. Enligt personalen diskuterar de regelbundet om vad de ska reagera på och vad som egentligen är okej att säga. Det framgår av intervjuerna att det finns en medvetenhet om att det är svårt att komma till en fullständig enighet om vad som är okej och inte, och att en ständig diskussion därför behövs. Eleverna berättar vid intervjun att personal och lärare pratar med dem om att språkbruk kan uppfattas

som kränkande på nätet, samt att lärare lyft skillnaden att kommunicera med någon på nätet jämfört med i verkligheten.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att rektorn behöver:

- **utveckla skolans främjande arbete så att även miljön på nätet inkluderas och så att eleverna görs delaktiga i arbetet.**

Idag är sociala medier och digitala forum självklara delar av elevers vardag. Där som i den fysiska skolmiljön förekommer kränkningar. Därmed behöver skolan arbeta främjande för att skapa ett positivt kommunikationsklimat även på nätet.¹

Att eleverna har en aktiv roll i utformningen av skolans arbete och vardag är viktigt för det främjande arbetet. Delaktighet och inflytande är rättigheter för eleverna och med inflytande följer ansvar. Inflytande och ansvar motverkar kränkningar och främjar också utveckling och lärande.²

Av granskningen framgår att Gullstensskolan F-6 arbetar främjande för att skapa trygghet bland eleverna i den fysiska skolmiljön. Det framgår dock att detta arbete inte omfattar elevernas trygghet på nätet. Miljön på nätet har endast tagits upp sporadiskt inom ramen för skolans värdegrundsarbete. Normer i samhället har berörts på ett generellt plan, men vilka normer som råder på skolan och i elevernas vardag har inte diskuterats med eleverna.

Av granskningen framgår att eleverna har inflytande över det främjande arbetet i den fysiska miljön genom bland annat kontinuerliga klassråd och elevråd, men att elevernas inflytande över det främjande arbetet avseende miljön på nätet är litet.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn utvecklar det främjande arbetet, så att även miljön på nätet inkluderas. Eleverna behöver också göras delaktiga i det arbetet genom att skolan tar tillvara på deras kunskaper och erfarenheter om miljön på nätet. Gullstensskolan F-6 har en god grund i det befintliga främjande arbetet. Genom att exempelvis låta personalen utveckla sin kompetens om ungas nätanvändning och nätkränkningar kan en diskussion starta om hur detta område kan införlivas i det befintliga främjande arbetet. Genom att

¹ Skolverket (2022). Främja, förebygga upptäcka och åtgärda. Hur skolan kan arbeta mot diskriminering och kränkande behandling. Stödmaterial, s. 66.

² Skolverket (2022). Främja, förebygga upptäcka och åtgärda. Hur skolan kan arbeta mot diskriminering och kränkande behandling. Stödmaterial, s. 43.

göra eleverna mer delaktiga i det främjande arbetet kan den tillitsfulla stämning som skolan beskriver i intervjuerna stärkas ytterligare och elevernas kunskaper om nätet tas till vara. Att synliggöra vilka normer som råder på den egna skolan, både i personalgruppen och i elevgruppen, kan också ligga till grund för det främjande arbetet eftersom rådande normer kan påverka vem som utsätts för kränkningar och varför. Den kunskapen kan vara viktig att ha med sig i det främjande arbetet för att det ska bli träffsäkert. Med fördel kan *Skolverkets stödmaterial Främja, förebygga, upptäcka och åtgärda och Skapa trygghet för lärande - Om skolans arbete mot mobbning, trakasserier och kränkande behandling* användas liksom modulen *Säker användning av nätet* på Skolverkets lärportal.

Skolans förebyggande arbete för att förhindra kränkningar av elever på nätet

Syftet med det förebyggande arbetet är att avvärja risker för att elever blir utsatta för kränkningar på nätet. I kvalitetskriterierna ingår:

Identifiera och analysera risker på nätet under medverkan av eleverna

Rektorn och skolans personal genomför, utifrån aktuell kunskap om ungas nätanvändning, regelbundna kartläggningar under medverkan av eleverna för att identifiera risker för kränkande behandling på nätet. Kartläggningarna omfattar strukturella bakgrundsfaktorer, såsom kön, och resultaten analyseras så att eventuella skillnader mellan olika elevgrupper synliggörs. En samlad analys av resultaten av kartläggningarna ger grund för de insatser som görs för att förebygga kränkningar på nätet. Elevernas vårdnadshavare ges möjlighet att delta i arbetet.

Genomförande och utvärdering av insatser utifrån identifierade behov

Rektorn och skolans personal genomför insatser utifrån identifierade behov för att förebygga kränkningar på nätet. Om behoven skiljer sig mellan olika elevgrupper anpassas insatserna efter det. Planering och genomförande av insatserna görs under medverkan av eleverna. Rektorn och skolans personal följer upp om de förebyggande insatser som görs för att motverka kränkningar på nätet har önskad effekt och utvecklar arbetet därefter. Elevernas vårdnadshavare ges möjlighet att delta i arbetet.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att Gullstensskolan F-6 inte uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna avseende förebyggande arbete för att förhindra kränkningar på nätet.

Granskningen visar att skolan genomför en kartläggning som avser elevernas trygghet och trivsel i skolmiljön. Efter en analys av denna väljer skolan ut vilka förebyggande insatser som behövs. Kartläggningen omfattar dock inte elevernas trygghet på nätet, varför inte heller insatserna kopplas till denna miljö.

Motivering

Identifiera och analysera risker på nätet under medverkan av eleverna

De kartläggningar som genomförs inbegriper inte elevers miljö på nätet

Av intervjuerna med rektorn och personal framgår att Gullstensskolan F-6 genomför olika typer av kartläggningar, för att få en bild av om eleverna känner sig trygga i skolan och för att identifiera risker för kränkande behandling. Eleverna svarar på en enkät kring trivsel och trygghet inför utvecklingssamtalen och personal och elever går trygghetsvandringar tillsammans. Rastvakter och lärare rapporterar också till rektorn när något inträffar.

Samtidigt beskriver rektorn och personal att tryggheten på nätet inte berörs i dessa kartläggningar. Elevernas kommunikation på nätet kan exempelvis komma upp i spontana samtal med eleverna eller i samband med att något inträffat, men den fångas inte upp systematiskt i enkäter eller på något annat sätt.

Av intervjuerna med rektorn och personal framgår vidare att den kartläggning som genomförs också analyseras för att identifiera vilka förebyggande åtgärder som behöver sättas in för att skapa en trygg miljö för eleverna. Eleverna är delaktiga i detta arbete via elevrådet. Då kartläggningarna inte omfattar nätet har dock inte någon åtgärd kopplad till trygghet på nätet identifierats i analysen.

Genomförande och utvärdering av insatser utifrån identifierade behov

De insatser som genomförs har ingen koppling till elevernas miljö på nätet

Det framgår av intervjuerna att skolan genomfört och följt upp åtgärder baserat på den analys som gjorts av kartläggningen av elevernas trygghet. Då kartläggningen inte berör miljön på nätet är ingen av dessa åtgärder kopplade till elevernas trygghet på nätet.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att rektorn behöver:

- **utveckla skolans förebyggande arbete så att det även omfattar elevernas miljö på nätet.**

Av skollagen framgår att huvudmannen ska se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling i utbildningen.³ Idag är nätet en naturlig del av elevers vardag som också påverkar och påverkas av skolan. Det är viktigt att inte glömma att också skapa en bild av elevernas umgängesformer på nätet i kartläggningen.⁴

Av granskningen framgår att Gullstensskolan F-6 på olika sätt kartlägger elevernas trygghet och trivsel i skolan, men att kartläggningarna inte omfattar miljön på nätet. Skolan har därmed inte någon bild av hur eleverna upplever miljön på nätet och genomför inte heller några åtgärder för att förhindra att elever utsätts för kränkningar på nätet. Det framgår dock att skolan har ett förebyggande arbete som omfattar tryggheten i den fysiska miljön på skolan.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn utvecklar det förebyggande trygghetsarbetet så att även miljön på nätet omfattas. Utifrån kunskap om elevernas nätanvändning, som kan fås genom kompetensutveckling och/eller genom att låta eleverna bidra med kunskap om sin nätanvändning, kan den kartläggning som skolan redan idag genomför breddas så att skolan får information även om elevernas upplevelse av miljön på nätet.

Genom att utforma kartläggningarna så att det är möjligt att i analysen jämföra resultat mellan exempelvis flickor och pojkar eller olika årskurser blir det möjligt att identifiera om upplevelsen av miljön på nätet skiljer sig åt mellan olika grupper. Detta ger möjlighet att anpassa insatser efter olika behov.

Även i analysen av kartläggningen bör eleverna göras delaktiga så att de kan ge förslag på relevanta insatser. Med fördel kan även elevernas vårdnadshavare ges möjlighet att bidra i detta arbete, exempelvis vid föräldramöten.

³ 6 kap. 7 § skollagen.

⁴ Skolverket (2022). Främja, förebygga upptäcka och åtgärda. Hur skolan kan arbeta mot diskriminering och kränkande behandling. Stödmaterial. s. 69.

Det är också viktigt att följa upp de åtgärder som genomförs för att få en bild av om de gett effekt och för att kunna utveckla och förändra åtgärderna efter behov.

Även för detta utvecklingsområde kan det vara värdefullt att använda Skolverkets stödmaterial *Främja, förebygga, upptäcka, åtgärda*⁵ liksom modulen *Säker användning av nätet* på Skolverkets lärportal.

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Elisabeth Hejman

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredare Anna-Carin Kostic, (föredragande), utredare Joakim Norberg, utredare Elina Ekberg och utredare Ana-Maria Koci Spång medverkat.

⁵ Skolverket (2022). *Främja, förebygga upptäcka och åtgärda. Hur skolan kan arbeta mot diskriminering och kränkande behandling. Stödmaterial.*

Bilaga 1: Underlag för bedömning

Granskningens genomförande

Vid granskningsbesöket inhämtades information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- Gruppintervjuer med elever i årskurs 4, 5 och 6
- En gruppintervju med lärare
- En gruppintervju med annan personal på skolan (exempelvis skolbibliotekarie, elevhälsa, trygghetsteam, fritidspersonal)
- En intervju med rektor
- Studier av dokument som begärts in från skolan

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

Kvalitetskriterier

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av framtagna kvalitetskriterier, vilka är utformade utifrån aktuell forskning på området, skollag, läroplan och Skolverkets stödmaterial *Främja, förebygga upptäcka och åtgärda. Hur skolan kan arbeta mot diskriminering och kränkande behandling*.

Inom respektive område granskas följande:

Frågeställning 1

I vilken utsträckning bedriver skolan ett främjande arbete för att skapa en trygg miljö för eleverna på nätet?

Strukturerat och gemensamt arbete kring ett tryggt klimat på nätet

Rektorn och skolans personal arbetar målinriktat för att främja ett tryggt och positivt klimat för skolans elever på nätet. Arbetet omfattar alla elever och sker kontinuerligt både under och mellan lektionerna. Rektorn och skolans personal skapar tillitsfulla relationer så att eleverna vill berätta om sin vardag på nätet och eventuella upplevda kränkningar. Rektorn och skolans personal ger både flickor och pojkar möjlighet att medverka och påverka arbetet för att bidra till en trygg miljö för eleverna på nätet. Rektorn och skolans personal ser till att det främjande

arbetet bygger på aktuell kunskap, samsyn och gemensamt förhållningsätt inom skolan till kränkningar på nätet.

Normer i skolan och på nätet synliggörs och diskuteras

Rektorn och skolans personal synliggör och ifrågasätter under medverkan av eleverna de normer som råder i samhället, på skolan och på nätet. Det språkbruk och den jargong som råder på skolan (bland elever såväl som bland skolans personal) och på nätet uppmärksammas och diskuteras. Rektorn och skolans personal arbetar för att motverka att kränkningar banaliseras och normaliseras.

Frågeställning 2

I vilken utsträckning bedriver skolan ett förebyggande arbete för att förhindra kränkningar av elever på nätet?

Identifiera och analysera risker på nätet under medverkan av eleverna

Rektorn och skolans personal genomför, utifrån aktuell kunskap om ungas nätanvändning, regelbundna kartläggningar under medverkan av eleverna för att identifiera risker för kränkande behandling på nätet. Kartläggningarna omfattar strukturella bakgrundsfaktorer, såsom kön, och resultaten analyseras så att eventuella skillnader mellan olika elevgrupper synliggörs. En samlad analys av resultaten av kartläggningarna ger grund för de insatser som görs för att förebygga kränkningar på nätet. Elevernas vårdnadshavare ges möjlighet att delta i arbetet.

Genomförande och utvärdering av insatser utifrån identifierade behov

Rektorn och skolans personal genomför insatser utifrån identifierade behov för att förebygga kränkningar på nätet. Om behoven skiljer sig mellan olika elevgrupper anpassas insatserna efter det. Planering och genomförande av insatserna görs under medverkan av eleverna. Rektorn och skolans personal följer upp om de förebyggande insatser som görs för att motverka kränkningar på nätet har önskad effekt och utvecklar arbetet därefter. Elevernas vårdnadshavare ges möjlighet att delta i arbetet.

Bilaga 2: Aktuella bestämmelser

Skolans främjande arbete

Enligt skollagen ska utbildningen i skolan förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.⁶ Var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling.⁷ Huvudmannen ska se till att det bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling.⁸ Med kränkande behandling avses ett uppträdande som, utan att vara diskriminering enligt diskrimineringslagen (2008:567), kränker en elevs värdighet.⁹

I läroplanen anges att ingen i skolan ska utsättas för kränkande behandling. Alla sådana tendenser ska aktivt motverkas. Intolerans, till exempel rasism och sexism, ska förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser.¹⁰

Alla som arbetar i skolan ska samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande.¹¹ Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. Eleverna ska få kännedom om hur de kan få hjälp om de upplever otrygghet i eller utanför skolan. Omsorg om den enskilda elevens hälsa, välbefinnande och utveckling ska prägla verksamheten.¹²

Alla som arbetar i skolan ska i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt och normmedvetet förhållningssätt, samt uppmärksamma både möjligheter och risker som en ökande digitalisering medför.¹³ Alla elever ska ges möjlighet att utveckla ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt till digital teknik, för att kunna se möjligheter och förstå risker samt kunna värdera information.¹⁴

Skolans mål är att varje elev tar ansvar för att bidra till en god arbetsmiljö, samt visar respekt för och hänsyn mot skolans personal och andra elever som en del av det gemensamma ansvaret för arbetsmiljön på skolan. Alla som arbetar i

⁶ 1 kap. 4 § skollagen (SFS 2010:800).

⁷ 1 kap. 5 § skollagen.

⁸ 6 kap. 6 § skollagen.

⁹ 6 kap. 3 § skollagen.

¹⁰ Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr22), av avsnitt 1 Förståelse och medmännisklighet.

¹¹ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

¹² Lgr22, avsnitt 1 God miljö för utveckling och lärande.

¹³ Lgr22, avsnitt 2.1 Normer och värden.

¹⁴ Lgr22, avsnitt 1 Skolans uppdrag.

skolan ska främja elevernas förmåga och vilja till ansvar och inflytande över den sociala, kulturella och fysiska skolmiljön.¹⁵

Rektorn har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero samt att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen.¹⁶

Skolans förebyggande arbete

Av skollagen framgår att huvudmannen ska se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling i utbildningen.¹⁷ I läroplanen anges att lärare ska uppmärksamma och i samråd med övrig skolpersonal vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka kränkande behandling.¹⁸ Ett aktivt förebyggande arbete är av största vikt för att motverka kränkningar, oavsett om de sker digitalt eller inte.¹⁹ Huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever.²⁰ Planen mot kränkande behandling ska upprättas, följas upp och ses över under medverkan av eleverna vid den verksamhet som planen gäller för.²¹ Alla som arbetar i skolan ska samarbeta med elevernas vårdnadshavare så att man tillsammans kan utveckla skolans innehåll och verksamhet.²²

Rektorn ska leda och samordna det pedagogiska arbetet vid en skolenhet och särskilt verka för att utbildningen utvecklas.²³ Rektorn har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och kunskapskraven.²⁴ Rektorn ansvarar för att kvalitetsarbete vid enheten genomförs och att eleverna och elevernas vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta i arbetet.²⁵

¹⁵ Lgr22, avsnitt 2.3 Elevernas ansvar och inflytande.

¹⁶ Lgr22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

¹⁷ 6 kap. 7 § skollagen.

¹⁸ Lgr22, avsnitt 2.1 Normer och värden.

¹⁹ Proposition 2021/22:160. *Skolans arbete med trygghet och studiero*, s. 96.

²⁰ 6 kap. 8 § skollagen.

²¹ 2 § förordning (2006:1083) om barns och elevers deltagande i arbetet med en plan mot kränkande behandling.

²² Lgr22, avsnitt 2.4 Skola och hem.

²³ 2 kap. 9 § skollagen.

²⁴ Lgr22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

²⁵ 4 kap. 4 § skollagen.